

Naši likovni umetniki in novo deželno gledališče v Ljubljani

Ko je v letu 1891 začelo rasti poslopje novega gledališča, je »gradbeno vodstvo deželnega teatra« sklenilo, da je za vsa pomembnejša likovna dela treba povabiti k sodelovanju predvsem domače umetnike. Povabilu, ki je bilo razposlano okrog 10. maja, so se odzvali — kolikor vemo iz ohranjenega dopisovanja — Ivana Kobilca iz Pariza, Ferdo Vesel iz Münchna, skupaj Alojzij Šubic in Anton Ažbe, prav tako iz Münchna, in Simon Ogrin z Vrhnike.

Ivana Kobilca se je oglasila trikrat — vsakokrat po nemško:

1. — 25. maja piše, da je pripravljena izdelati šest stropnih slik za avditorij. Prosi, naj jo obvestijo o načrtu in roku izvršitve, na koncu pa javlja, da še nima nikakršnih skic, a jih bo naredila, brž ko bo dobila načrte.

2. — 11. junija sporoča, da bo naslednji teden poslala dve skici; doslej ju ni mogla, ker je bila zaposlena.

3. — 16. julija pošilja obljubljeni skici PLES in MUZIKA, ki pa da le približno tolmačita njeno idejo. Hkrati sporoča še ceno (300—1800 fr.) ter prosi, naj jo obvestijo na ljubljanski naslov, saj bo v bližnji bodočnosti menjala bivališče.

Ferdo Vesel je pisal petkrat, tudi vseskozi po nemško.

Prvič piše 20. maja. Rad bi naslikal glavni zastor pa vprašuje, če naj slika »prikazuje pokrajino ali bogato figuralno kompozicijo«, potem pa še, če je platno na voljo ali pa ga bo morda moral sam nabaviti iz dogovorjenega denarja. Kajti »če bi moral iz zneska 1500 gld. sam nabaviti ogromno platno in druge potrebščine, bi imel čast še iz svojega nekaj dodati«. Pravi, da je skice in reprodukcije slavnemu deželnemu zboru že poslal in da bi prevzel »tudi druga dela s pogojem, da bi se upodobila na platnu«.

Čez šest dni — 26. maja — že pošlje šest reprodukcij, pripravljen pa je poslati izgotovljene študije, a so »zelo velikega formata in za transport neprikladne«. Javlja, da je izgotovil tri alegorične slike, a njih reprodukcij ne more poslati, ker niso v njegovih rokah.

V tretjem pismu — 11. junija — sporoča, da zaradi pomanjkanja časa ni mogel poslati akvarelnih skic in da zdaj dela na novem načrtu, ki si ga upa v 14 dneh uresničiti.

19. junija — s četrtem pismom — pošilja akvarelno skico za glavni zastor (velike v olju ne more poslati, ker še ni suha) in jo opiše: ženska figura predstavlja Umetnost, pred njo pa so »značilne kranjske narodne noše iz vseh krajev«, ki izročajo Umetnosti svoje umetnostne izdelke. Vse kaže, da se je s stavbnim odborom pogajal še za druge slike, saj omenja, da bi »proscenijske Modrice« in vrsto slik iz foyerja »lahko šele potem prevzel, če bi mi preostalo dovolj časa«.

Z zadnjim pismom — 28. junija — je poslal tri skice za glavni zastor. »Popolna izdelava,« piše, »mi ni bila mogoča, ker sem bil preveč zaposlen s pripravljanjem svoje razstave.« Iz opisa je razvidno, da je ostal pri prvotni zamisli: Kranjci se klanjajo Umetnosti. Pismo priča, da so si že segli v roke, saj beremo naslednjo izjavo: »Pripravljen sem sprejeti delo za pogojeno vsoto in ga opraviti natanko v določenem roku.« Vsakršno željo po spremembi kompozicije, pravi na koncu, bo rad upošteval.

Ponudbe in pogajanja Alojzija Šubica in Antona Ažbeta so ohranjena v treh pismih; prvega sta podpisala oba, drugega in tretjega pa samo Šubic. Vsa so v slovenščini. Tudi onadva sta se — kot Vesel — odločila za zastor.

1.

SLAVNO STAUBENO VODSTVO DEŽELNEGA GLEDIŠA

V LJUBLJANI!

Spodaj podpisana si vsojata, slavnemu staubnemu vodstvu deželnega glediša, na pismo od 8. t. m. sledeče odgovoriti: Tu Vam pošljeva na zahtevanje dve študiji in 4 škice, da se prepričate v najini zmožnosti. Škice so seveda površno narejene, ker samo misel izražujejo.

Cena zastora bila bi od 1600 do 2000 gld, seveda natančna cena mogla bi se še le po dokončani škici odločiti. Kar se tiče stroškov imela bi jih od 700 do 800 gld, kolikor sva mogla površno naprej proračunirati: obenem pa zagotavljava, da bo zastor gotovo Vsim v zadovoljnost, dobro in umetniško

Da bi potem morda mogla škico predžaceti in da bi, če bi slav. vodst. dež. glediša nama do delo pripustilo, potem lažje primerni atelije preskabela, kar re du, gace tu v Monakovom seiko dobi, a redaj pa, ko grevi slitarjev na dežel, bilo bi do lažje.

Obnem Vas prosiva, da najune študije in škice po dokončani razpodb nazaj pošlete.

Nadajjere, da bo nama slavno staubeno vodstvo dežel. glediša, narocito zastora nakhloniti blago, volilo, sva znaj odlicnejim zporstavujem spodaj podpisana.

A. Šubic
astar. slitar

Anton Ažbet
slitar

V Monakovem, dne 12. maja 1891.

narejen, ker imava že sama tu najboljši pripomočke in obenem še izvrstno korekturo naših profesorjev. Zastor bi zgotovila v teku 4 mesecah, od časa, ko dobeva odločno naročilo.

Prosiva pa slavno vodstvo dežel. glediša, najudaneje, da bi nama precej odgovoriti blagovolil; če si je morda slav. vodstvo odločilo, kakošni »motiv«, da bi zastor predstavljal, ali pa če morda nama samima to pripustite.

Da bi potem midva mogla škico pred začeti in da bi, če bi slav. vodstv. dež. glediša nama to delo pripustilo potem lažje primerni atelije preskrbela, kar se drugače tu v Monakovem teško dobi, a sedaj pa, ko gre več slikarjev na deželo, bilo bi to lažje.

Obenem Vas prosiva, da najune študije in škice po dokončani razsodbi nazaj pošlete.

Nadja se, da bo nama slavno staubeno vodstvo dežel. glediša, naročilo zastora nakloniti blagovolilo, sva z najodličnejšim spoštovanjem spodaj podpisana.

V Monakovem, dne 12. maja 1891.

Al. Šubic
akad. slikar
Anton Ažbe
slikar

2.

V Monakovem, 2/7. 1891.

SLAVNO STAUBENO VODSTVO DEŽELNIGA GLEDIŠA V LJUBLJANI!

Tu si usojam Vam poslati eno škico za zastor glediša, da iz nje razvidite, kako jaz mislim zastor narediti, če bi mi slavno stavbeno vodstvo to delo naklonilo.

Kot iz škice razvidite je nasredi zastora v beli obleki »Karniolija« katera na njeni desni strani blagoslavlja narod slovenski, kateri prinaša boginji pridelke v dar in se ji klanja.

Na levi strani pa so zastopniki znanosti in umetnosti, katere ima »Karniolija« pod svojim varstvom in jim podaja lavoriko.

Na levi strani Karniolije je v ozadju Ljubljana, na desni kos noviga glediša (poslopje).

Odspred je boginja igralka, ležeča na tleh in držeč enemu amoretu masko pred obrazom. — Na desni strani boginje je znak darovanja (trinog) in na levi strani držita dva amoreta grb Ljubljanskiga mesta.

Nad »Karniolijo« držita dva amoreta plavajoč v zraku venec z različnih pridelkov povezan z trikolorom.

Odspodaj pod sliko je »friz« z grbom Kranjskim in na obeh straneh zopet venec z različnimi amoreti.

Upam, da bode iz tega slavno stavbeno vodstvo razvidelo idejo za zastor. Če bi mi delo zastora izročili, popravil bom rad in prenaredil, kar bi zahtevali in na odločno naročilo naredil eno škico, katera bi bila večji in bolj natanko narejena, in potej bi še le zastor izgotovil.

Nadja se kmalu odločnega odgovora, sem z odličnim spoštovanjem

ves Vam udani

Al. Šubic

SLAVNO STAUBENO VODSTVO DEŽEL. GLEDIŠA V LJUBLJANI!

Vljudno vas prosim, da mi naznaniti blagovolite, če ste li prejeli od mene in tovariša Ažbeta poslani študije in škice. In od mene poslano škico za zastor, kojo sem pred desetimi dnevi na Vas poslal.

Prosim Vas bodite tako dobri in naznanite mi, ali smem na naročilo upati ali ne. Teško mi je toliko časa v tej negotovosti in rad bi kaj o tem zvedil.

Rad in z veseljem bi naročilo prevzel in gotovo Vam in drugim v zadovoljnost napravil.

Če bo slavno vodstvo stavbeno dežel. glediša tako dobro in mi to naročilo dalo, prizadjal se bom na vso moč delo izvrstno izpolniti in koliko mogoče po Vaši želji. Za kar Vam bom vedno hvaležen, da bi meni to častno delo izročili.

— Prosim Vas obenem, da mi poslati blagovolite mojo in g. Ažbeta študijo »glava« (Portret studija) saj do 20. t. m., ker v tem času je tu akademična razstava in oba to rabiva, ker morava razstaviti.

Prosim Vas tedaj še enkrat, da koj odpošljete študije nazaj, ker jih oba nujno za razstavo rabiva.

Nadja se, da mi boste mojo prošnjo spolnili, kakor tudi da me bo slavno stavbeno vodstvo deželnega glediša z naročilom se name ozir jemalo in mi to častno delo nakloniti blagovolilo, za kar Vam bom vedno hvaležen, sem z najodličnejšim spoštovanjem,

Vam vdani

V Monakovem, 11. julij 1891.

Al. Šubic

Tudi Ogrinovo ponudbo (v slovenščini) objavljamo v celoti:

SLAVNI DEŽELNI ODBOR!

Slavno stavbeno vodstvo deželnega glediša v Ljubljani povabilo je z dne 10/5 1891 leta podpisanca, da se udeleži konkurenčne ponudbe slikarskih del za novo deželno gledišče v Ljubljani.

Podpisanec sem volje sprejeti izgotovo nastropnih slik, t. je sedem alegoričnih slik, predstavljajočih boginje igre, plesa, godbe i. t. d.

Ker pa sem ravno zdaj preobložen z mudnim delom, s slikami na presno prezbitorija v Borovnici, mi ni mogoče dostojno načertati (skicirati) napomenvanih slik. Vender prilagam nekak mal osnutek ene slike, ki pa se seveda ne sme kot dovršen upoštevati. Pač pa sem pripravljen napraviti osnuteke (Skizzi) za vsako sliko posebej, ako mi slavni deželni odbor napominvano delo zagotovi in se žnjim sploh porazumem, preden bi začel slikati »en gros«.

Podpisanec zaveže se zajedno, izgotoviti vseh sedem slik do meseca novembra t. l.

Okrožnih 6 slik stala bi vsaka 200 gold., končna velika pa 300 gold. storej skupaj 1500 gold.

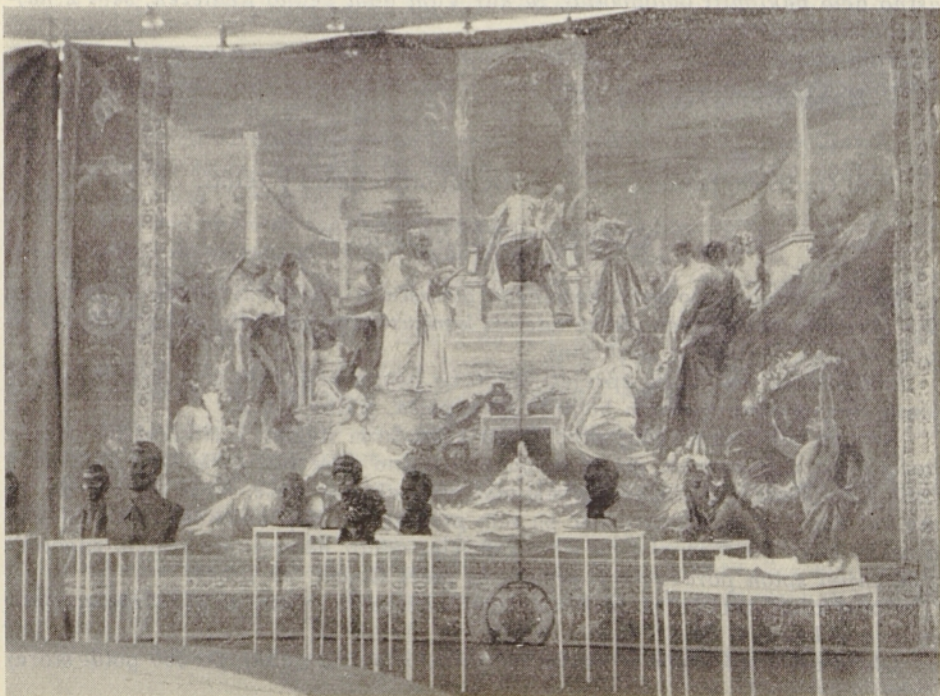
Na Vrhniki 30 junija 1891.

S. Ogrin

Simon Ogrin, slikar na Vrhniki, ponudi se za nastropna slikarska dela novega deželnega gledališča v Ljubljani.

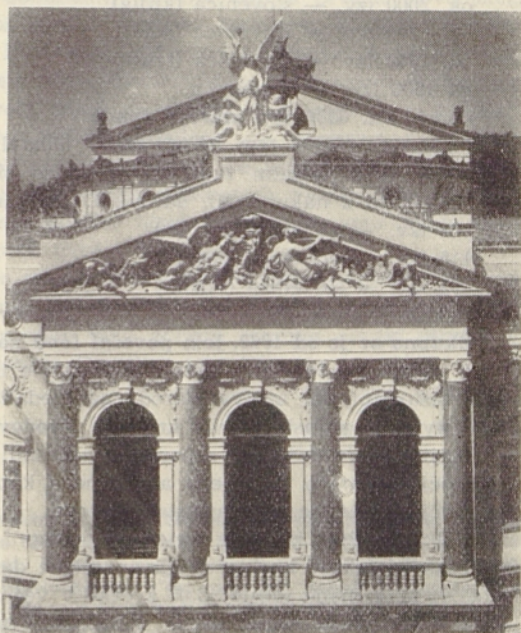
In rezultat? Nihče od imenovanih umetnikov ni prodrl. Od domačinov je dobil naročilo le kipar Gangl, ki je na glavnem pročelju postavil dve figuri VESELOIGRO IN ŽALOIGRO ter skupino GENIJ, GLASBA in DRAMA, na vrhu pročelja. Vsa druga umetniška dela so bila zaupana tujcem. Skupino na figuralnem slemenu je vlila dunajska tvrdka Fischer in Hasesteiner. Ornamentalno in figuralno slikarstvo in pozlačenje v avditoriju in na fasadi je opravila tvrdka Winter in Rihter z Dunaja. Dekoracije tvrdka J. Kautsky in Rottonara — prav tako z Dunaja. Šest alegorij na stropu avditorija (DRAMA, VESELOIGRA, LIRIKA, GLASBA, PLES, SLAVA) in frizno sliko na stropu proscenija, ki predstavlja GLASBENO IDILO, je naslikal slikar Čech z Dunaja. Glavni zastor pa je naslikal prof. Liebscher v Pragi s Carniolijo in muzami in lepotami naše dežele okrog nje; na levi strani so alegorije VEDE, LJUDSKE GLASBE, POLJEDELSTVA itd., v ozadju je Ljubljana. Okvir je bogato ornamentalno okrašen z grbom Ljubljane v sredi. Zastor je širok 10,5 m, visok pa 8 m. Stal je 1500 gold. Razstavljen je bil v Narodnem gledališču v Pragi, kjer ga je strokovna kritika pohvalila kot resnično umetnino.

9. novembra je Slovenec kritiziral umetniška dela na stavbi. »Okrašeno je gledališče res bogato, vendar plastična ornamentika ni kaj pomenjiva, »barok«

Zastor deželnega gledališča, delo prof. Liebscherja iz Prage

jo moti. Naravnost zoprne pa so za gledalca tiste alegorične spake v kotih med okni in skupina na figuralnem slemenu, vlti po neki dunajski tvrdki. Rad bi poznal anatomijo teh podob. Tako kriviti in zavijati se dajo le kaki črvi, ne pa človeška telesa. Baš radi te skupine na slemenu je skupina kiparja Gangla na vrhu popolnoma uničena. Le škoda za tako v resnici umetniško in fino dovršeno delo, ker jo spodnje karikature tako motijo in ji vrednost jemljejo. Alegorične slike na plafonu so tudi od nekega Dunajčana. Premalo so vidne, slabo risane in še slabejše slikane.»

Ganglova skupina »Genij, glasba in drama« vrh pročelja ljubljanske Opere

Poudarja tudi, da so najeli za plastična in dekorativna dela zgolj tuje moči, meni, da bi naši umetniki znali stavbo okrasiti prav tako lepo, če ne lepše, z očitkom opomni vodstvo, da bi nova monumentalna stavba vendarle morala biti odsev domače vede in umetnosti, »domačega dlana in uma«.

at

Nos artistes et le nouveau théâtre national de Ljubljana

En 1891, lorsque le peuple slovène vivait dans la cage de la monarchie hongro- autrichienne, le nouvel édifice du théâtre se construisait à Ljubljana (l'Opéra actuel). Le comité de construction qui voulait donner à cet édifice monumental un extérieur et un intérieur aussi beaux que possible, invita nos artistes, peintres et sculpteurs, à y collaborer. Les artistes slovènes Ivana Kobilca, Ferdo Vesel, Alojzij Šubic, Anton Azbe et Simon Ogrin, qui tous sauf le dernier avaient fait des études à l'étranger (Paris, München), exprimèrent dans quelques lettres, dont nous publions le contenu, qu'ils offraient volontiers leurs talents. Mais, néanmoins, toutes les commandes furent remises aux artistes et maisons viennoises. C'est ainsi que la maison d'Opéra est ornée seulement par trois œuvres slovènes, du sculpteur Alojz Gangl.